

žujočih posledicah poškodb, s tem namignil nam je zakon sam, da treba semkaj vvrstiti samo neozdravne bolezni večje važnosti, ne pa splošno vseh neozdravnih bolezij. S pojmom bolehanja ne združujemo običajno samo pojma kronične bolezni, ampak tudi pojem slabosti in onemoglosti, rekše nezmožnosti za vspešno delo in uživanje življenja. Ker govori zakon o trajnem bolehanji, hodi torej semkaj v poštrev samo neozdravno stanje navedene vrste. Kot tako smatrati smemo ohromenje po vsem telesu ali po polovici trupla, katero lahko nastopi po poškodbah glave ali hrbtenjače, ali pa tudi vsled otrovanja; nadalje padavici podobno stanje, potem zoženje dušnikovo ali požiravnikovo, katero nastane vsled (traume) poškodbe v ožjem pomenu ali pa tudi po užitku jedkih tvarin, dalje sečna fistola i. t. d.

Motenje duhá brez verjetnega okrevanja smo razpravljali uže spredaj.

Lit. c). Trajna nezmožnost za poklic. Vse, kar je uže zgoraj bilo povedanega o pojmu „nezmožnosti za poklic“, velja *mutatis mutandis* tudi tukaj; dokaz, da je kedo trajno nezmožen za poklic, ne potrebuje daljšnje razlage.

(Dalje prihodnjič.)

Iz pravosodne prakse.

Civilno pravo.

Realna sodna pristojnost pa privilegovana sodna pristojnost

V ustni redni pravdi c. k. priv. južne železnice na Dunaji proti Pavlu Fr., posestniku v Gorici, in 27 drugovom, med katerimi je tudi c. k. finančna prokuratura v Gradci za vis. erar, — v tej pravdi zaradi pripoznanja lastninske pravice do polovice fruktifikata zaklada, ki je bil najden dne 7. septembra 1881 na Pragerskem, ugovarjala je c. k. finančna prokuratura v Gradci, da c. k. okrajno sodišče v Slovenski Bistrici ni pristojno. Sodišče pa je ta ugovor odbilo in c. k. finančno prokuraturo v Gradci obsodilo, da mora c. k. priv. južni železnici povrniti stroške incidenčne pravde.

Razlogi:

Kakor tožnica pripoveduje, toženci so dne 7. septembra 1881, ko se je železnična proga pri Pragerskem prestavljala in zemlja v ta namen prekopala, našli mnogo inozemskega kovanega denarja in sicer zlatov največ angleške in amerikanske kovi. Ti zlati so bili v zemlji zakopani. Dne 9. septembra 1881 pride na lice mesta sodna komisija in ta še najde 5 angleških sovereigns. Najprvo je nastal sum, da se je godilo tukaj kako hudodelstvo. Kazenske poizvedbe pa so ostale brez vspeha, in ko se je kazensko postopanje ustavilo, pošljejo peneze občinskemu predstojniku na spodnjo Poljskavo, v čigar področji leži postaja Pragersko, in ta jih zamenja pri ekskomptni banki v Mariboru. Po odbitih stroških zamenitve naloži se denar v slovenje-bistriški okrajni hranilnici; vložna knjižica št. 4619/4639 pa se deponuje pri c. k. okrajnem sodišči v Slov. Bistrici pod oznamenilom „Masse Gemeinde Unter-Pulsgau, zv. XVI., Fol. 381.“

C. k. priv. južna železnica trdi, da so ti kovani novci bili zaklad, čigar polovica, oziroma polovica njegovega fruktifikata pripada njej kot lastnici prostora, na katerem so se penezi našli. Pristojnost sodišča v Slovenski Bistrici izvaja tožiteljica iz določila § 54. ces. pat. z dne 20. novembra 1852, drž. zak. št. 251.

Izmed tožencev nobeden ni ugovarjal zoper pristojnost imenovanega c. k. okrajnega sodišča. Jedinca c. k. finančna prokuratura v ime vis. erarja ugovarja, da to sodišče ni pristojno, in sicer, ker 1. predmet tožbi ni nikaka stvarna pravica do premične reči; tu je z ozirom na § 386 obč. drž. zak. trditi: *res nullius cedit occupanti*; lastninsko pravico pridobi najdec in okupant; razmerje med njim in lastnikom zemlje je povse obligatorno. Obligatorne zahteve pa je iztoževati le pri personalni inštanci; tukaj torej, ako se ozir vzame na prvotožnega Pavla Fr., ki stanuje v Spodnji Gorici okraja Mariborskega des. breg, spada stvar pred c. k. okrajno sodišče v Mariboru des. breg; če se pa ozir jemlje na c. k. naredbo z dne 12. maja 1852, št. 112 drž. zak., po kateri je c. k. finančno prokuraturo imenovati kot prvotoženko, onda spada stvar po § 14. lit. b) zgoraj omenjenega patenta pred sodni dvor I. inštanice.

Ta argumentacija c. k. finančne prokurate je ničeva; vprašanje, obstoji li med dotičnimi osobami stvarno ali samo obligatorno pravno razmerje, spada namreč v meritorni del glavne razprave in se torej v

ncidenčnem postopanju ne da razmotrivati; a poudariti je tudi, da tukaj gre, kar oba dela pripoznata, le za to, v kakem razmerji sta vdeležena glede na fruktifikat najdenih penězov, t. j., v kakem razmerji sta vdeležena pri hranilnični knjižici. Po § 371. obč. drž. zak. niso sicer premičnine, ki jih ni moči po znamenjih razlikovati, predmet lastninski tožbi, razun če še pristopajo take okolnosti, s katerimi tožnik more dokazati svojo lastninsko pravico in ki je oziraje se nanje, toženec moral vedeti, da ni imel pravice prisvojiti si takih rečij. Postanek omenjenega fruktifikata pa je gotovo smatrati za takšno posebno okolnost, da si z ozirom na njo tožiteljica lahko prisvaja alikvotni del lastnine, če bi se tudi preziralo čisto zunanje znamenje te premičnine, to namreč, da ima hranilnična knjižica razločno matematično številko, tako da je razlika v primeri z drugimi vložnimi knjižicami popolnoma jasna in preglatna.

Nadalje toženka odklanja pristojnost tega c. k. okrajnega sodišča, ker je 2. v tožbi nekako skrito vmešano tudi vprašanje lastninske pravice do železnice, ki je bila svoj čas južna državna železnica, vprašanje, ki je jako kočljivo in sporno. Toženka je uže dne 15. julija 1885 za slučaj, ako se bodo ti najdeni penezi kot zaklad smatrali, polovico fruktifikata reklamovala za vis. erar kot lastnika zemlje, kjer so bili kovani denarji najdeni, pripisujoč si ob jednom izključno lastnino do 5 sovereigns, katere je našla sodna komisija. Toženka le-tó še danes zahteva. Razmotravanje tega ugovora prejudikuje tudi glavni meritorni razsodbi, in torej ga tukaj ni moči v poštev jemati.

Razun tega nista samo c. k. priv. južna železnica in c. k. finančna prokuratura v imenu vis. erarja, nego je tudi precejšnje število drugih oseb vdeleženih pri tožbi, katerih vprašanje o lastninski pravici do železnice kar nič ne zanima.

Ugovor zoper pristojnost je torej bilo kot neopravičen zavrni.

C. k. finančne prokureture apelacijo je c. k. višje deželno sodišče v Gradci zavrglo, a potrdilo razsodbo prvega sodnika, to pa iz nastopnih

r a z l o g o v :

Vprašanje, se li s to tožbo zahteva stvarna pravica ali pa samo obligatorna zaveza, rešiti je v smislu prve alternative.

Uvaževati je, da gre za izdajo depozita in da je moči hranilnične knjižice, če tudi so po svoji naravi dolžna pisma, glaseča se na

ime imetnikovo, in če tudi za njihov prenos in promet velja določilo § 1393. obč. drž. zak., vendarle vindikovati, uže zaradi tega, ker se po številki in imenu razlikujejo druga od druge.

Za vprašanje o pristojnosti je vsekakor ono gledališče v poštev jemati, katero tožiteljica v tožbi zastopa, to namreč, da se postopa kot z zakladom s penezi, ki so bili l. 1881. na Pragerskem najdeni. Dotična hranilnična knjižica le nadomeščuje najdbo; ni torej prezirati postanka hranilnične knjižice. Po § 399. obč. drž. zak. in dvorne pis. dekretu z dne 16. junija 1846 je razdeliti zaklad med tistim, ki ga najde, in med lastnikom zemlje; iz tega izhaja, da lastnik zemlje zadobi stvarno pravo do reči same, ne le obligatorne zahteve, naj se mu povrne polovica vrednosti. Ugovor zoper pristojnost, ki ga c. k. finančna prokuratura iz tega preudarka zasleduje in v veljavo spraviti skuša, ni opravičen; tožiteljica je imela vsekakor pravico, kompetentnost sodišča izvajati iz določila § 54 zgoraj omenjenega patenta.

C. k. finančna prokuratura sklicuje se dalje na to, da ima po § 14. lit. b) omenjenega patenta privilegovano sodno stanje; po tem določilu spada razsoja tožeb, proti fiskusu naperjenih, ako nimajo posebnega sodišča, ako ne spadajo v obseg kavzalne pristojnosti ali pa realne inštanice, pred sodni dvor prve inštanice, in to po § 33. zgoraj navedenega patenta takrat, kadar se pristojnost določuje po stanovanlišči, pred tisti sodni dvor prve inštanice, v čigar področji je uradni sedež c. k. finančne prokureture.

Nastane torej vprašanje, obvelja li privilegovano sodno stanje fiskusa po § 14. lit. b) jur. n. tudi takrat, če realna sodna pristojnost, na katero se tožiteljica opira, ni izključiva, kakor n. pr. v slučajih § 52. jur. n., nego samo na izvoljo dana (elektivna), kakor v slučajih § 54. jur. n. Zakon rabi v § 14. lit. b) zgoraj navedenega patenta izraz „spadajo“, v izvirniku „angehören“. Pravdo pa je pred sodišče spadajočo uže po besedi takrat smatrati, če jo je smeti pred dotično sodišče spraviti in če je ni moči zavrniti zaradi nepristojnosti. Zakonodavec v § 54. jur. n. ni volilne pravice tožiteljeve storil ožje; nasprotno je smatrati privilegovano sodno stanje fiskusovo po smislu § 14. jur. n. samo za izjemo nasproti obćemu vodilu; to privilegovano sodno stanje se torej takrat ne da vveljaviti, kadar realno sodno stanje bodi si vsled imperativnega zákonskega določila, bodi si vsled volilne pravice tožiteljeve, stopi v veljavo.

Ker pa zakonodavec ni na dalje razlikoval, odpade li eksemptno sodno stanje fiskusovo samo takrat, če je realno sodišče pristojno vsled imperativnega zakonskega določila ali pa tudi takrat, če se snuje pristojno vsled volilne pravice tožiteljeve, torej tudi sodniku ni moči te razlike razmotrivati brez škode tožiteljevi volilni pravici.

Tudi ni umestno, če se c. k. finančna prokuratura sklicuje na ces. naredbo z dne 12. maja 1852 drž. zak. št. 112; fiskus tukaj ni glavni dolžnik; iz tožbe, kakor uže zgoraj omenjeno, nikakor ne izhaja, da je fiskus tukaj tožen kot lastnik zemlji. To mnenje si finančna prokuratura v svojo obrano sama stavi za podlogo; fiskus je tožen samo kot najdec, ker je sodna komisija po državnih organih tudi našla nekaj — in to primerno jako majhen del — penezov.

Ker pa nobeden zakon ne določuje, da je c. k. finančno prokuraturo kot pasivno pravdno družico vselej in na vsak način imenovati na prvem mestu, ker fiskus po besedah tožbe ni glavni dolžnik, zategadelj tudi ni smeti volilne pravice tožiteljičine z ozirom na to, katerega izmed tožencev hoče postaviti na prvo mesto, še bolj omejiti.

Ugovor zoper pristojnost z ozirom na privilegovano sodno stanje c. k. finančne prokurate torej tudi nima smisla.

Na dalje ugovarja c. k. finančna prokuratura, da c. k. sodišče v Slov. Bistrici zaradi tega ni pristojno, ker se vprašanje glede železniške zemlje ne da rešiti pri okrajnem sodišči, kakor to nedvojbeno izhaja iz določil § 52. jur. n. in § 11. zakona z dne 19. maja 1874 drž. zak. št. 70.

Rešitev tega vprašanja dognati se pa s tožbo tudi ni nameravalo; to vprašanje ni predmet tožbi. Rešitev vprašanja o pristojnosti zavisi, kar se tiče predmeta tožbenega, le od onega objekta, ki se v prošnji tožbe zahteva. Ta objekt pa je sedaj le fruktifikat realizovanih penezov, nikakor pa ne lastninska pravica do železniške zemlje. Vse jedno je, če tožiteljica stavi v tožbi petit kot lastnica železniške zemlje; sodnik bodo še le, meritorno rešujoč, vprašanje, obvelja li ta pogoj, moral pretresati in razsojati. Na določitev pristojnosti z ozirom na neposredni predmet tožbe to vprašanje nima nobenega odločilnega vpliva.

Razsodbo prvega sodnika je torej bilo potrditi.

(Do najvišjega sodišča stvar ni prišla.)

A. Brumen.

Kazensko pravo.

Zanimivejše razsodbe v obrano zakona (§ 33. in 292. kaz. pr. r.) *)

VIII.

K § 320. lit. e in § 461. kaz. zak.

(Konec.)

Vsled priziva Aleksandra Be.-a proti izreku gledé krivde in kazni prišli so spisi do c. kr. deželnega sodišča kot prizivne inštancije o prestopkih, ki je z razsodbo z dne 18. januardija št. 10/666 priziv Aleksandra Be.-a zavrnilo, Franceta Bo.-a pa uporabilvi § 477. kaz. pr. r. oprostilo obtožbe zaradi prestopka § 320. e. kaz. zak. po § 259. št. 3* kaz. pr. r.

Prizivno sodišče drži se nazora, da dejanje Aleksandra Be.-a ne utemeljuje prestopka po §§ 5. in 320. lit. e. kaz. zak., nego prestopok po §§ 461 in 197. kaz. zak., a ne izpreminja prvosodne razsodbe, češ, ker bi Be. bil zapadel gorši kazni, ako bi se bil uporabil zadnje imenovani zakon.

Različni svoj nazor o kvalifikaciji celega dejanja, ki se je za Aleks. Be.-a dognalo, utemeljuje prizivno sodišče takole: „S svojo napačno izpovedbo hotel je Aleks. Be. c. kr. okrajno glavarstvo v Kranji premotiti gledé vprašanja, ali ima France Bo. pravico, samostojno opravljati mizarski obrt, ali ne; obtoženec je torej nameraval državo — kajti c. kr. okrajno glavarstvo je organ državne oblasti — z lažnjivimi izpovedbami oškodovati v njeni pravici zákonski izvajati obrtni red in kolikor moči zabraniti, da se državljani ne odtegujejo predpisom obrtnega reda.“

Ko je prvi sodnik to dejanje Aleks. Be.-a podvrgel določilu § 320 e. kaz. zak. storil je ničnost po § 281, št. 10 kaz. pr. r., kajti § 320 lit. e. kaz. zak. govori o „krivi prijavi“, toraj o napačnih povedbah glede stanu ali osebnih odnošajev, s katerimi je javno nadzorstvo moči premotiti, to kazensko določilo ima torej le namen državnim političnim oblastim omogočevati zvrševanje te naloge, da nadzorujejo gibanje prebivalstva ter da imajo pregled po stanu, številu, stanovanju državljanov, itd. — Prestopek po § 320 e. kaz. zak. zakrivi torej le tist, ki kruši policijsko nadzorno pravico državnih (politiških) oblastij. Tega Aleks. Be. ni storil, nego hotel je oškodovati pravico države ter v po-

sebnem slučaju zabraniti izvajanje obrtnega reda. Lažnjiva pričevanja v takih preiskavah političnih oblastij, pri katerih gre za državne interese druge baže, nego li za javno nadzorstvo, so sleparije po § 197. kaz. zak. in kaznovati jih je po § 461. kaz. zak., če se nameravana ali provzročena škoda ceniti ne da.

Oproščenje Franceta Bo. od obtožbe se utemeljuje s tem, da ta po mislih sodnega dvora nobenega kaznjivega dejanja storil ni, kajti on se je le kot obtoženec zagovarjal. Če pa neresničen zagovor niti pri hudodelstvih ni kaznjiv, tudi Bo. nobeni kazni ni podvržen, če se je zaradi prestopka proti obrtnemu redu krivo zagovarjal. — Dalje da ni dokazano, in da tudi prvi sodnik ni vzel za dokazano, da bi bil Bo. Aleks. Be-a navodil k krivi izpovedbi, nego je baš nasprotno misliti, da je Aleks. Be. provzročil celo nakano. Dana da je torej po uporabi § 320. lit. e. kaz. zak. na nekaznjivo dejanje ničnost § 281., št. 9. a. kaz. pr. r.“ — Pomotna gledé prava se kaže sodba prizivne inštanције v onem delu, s katerim je France Bo. obtožbe bil oproščen.

Ker se ravnanje Bo-evo le tedaj dá prav presoditi, če se delovanje Aleks. Be-a, s katerim je ono Bo-evo kar najtesneje spojeno, tako razmišlja, kakor to zakonu odgovarja, gre najprej razpravljati kvalifikacijo dejanja, ki pada na Aleks. Be.-a. Mnenje prizivnega sodišča, da se kriva izpovedba, ki jo je Be. v korist Bo-evo storil v kazenskem postopanju proti Bo.-u pri okrajnem glavarstvu v Kranji, ne kaže kot prestopok po § 320. lit. e. kaz. zak., ampak kot prestopok goljufije po § 461. kaz. zak., je odobriti.

Če tudi se po § 320. lit. e. kaz. zak. podana kazensko-pravna zaščita ne omejuje na krive izpovedbe pred policijskimi oblastmi, ampak po besedah zakona obsega vse krive povedbe (o tam omenjenih odnošajih), ki se podajajo policiji ali sicer kaki državni ali občinski oblasti, torej posebno tudi obrtni oblasti, se mora vendar na drugi strani tudi z ozirom na besede § 320. kaz. zak. v celoti in na pripadajočo marginalno rubriko (napis), potem še posebno na vsebino in zgodovino postanka § 320. lit. e. kaz. zak. — ki odgovarja § 78. lit. e. kazenskega zakona o težkih policijskih prestopkih iz leta 1803., in dodatkom, ukrenenim z dekretom dvorne pisarne z dné 26. marca 1833, št. 6428, — pripoznati, da če § 320. lit. e. kaz. zak. govori o krivih povedbah, ki jih kdo v svojem imenu, o svojem stanu, o svojem rojstnem kraju, ali sicer o svojih osebnih odnošajih poda na tak način, da je po tem lahko premotiti javno nadzorstvo, izvaja

se iz tega dvoje zaključkov. Prvi, da pridejo v poštev le take krive povedbe, ki jih podajalec podaja le o svojih odnošajih; drugi, da sme storilcu biti jedino ta namen, premotiti javno nadzorstvo (namen, ki po § 320. lit. e. kaz. zak. niti ni treba, da je združen z dejanjem), nikakor pa ne dalje segajoč namen škodovati.

Če torej gledé Aleks. Be.-a z uprav razloženih gledišč preudarjamo dognano dejansko celoto, kaže se, da iz dvojnega razloga §-a 320. lit. e. na-njo ni bilo moči uporabiti: ker se Be.-ove izpovedbe niso tikale njegovih svojih odnošajev, je ampak on le kot priča pred oblastjo poudaril Bo.-eve krive povedbe; in potem, ker takrat, ko je Be. podal svoje povedbe, ni šlo, ali vsaj se ni šlo izključno le za poizvedbo o tistem službenem odnošaji s stališča obrtno-policijskega nadzorstva, v katerem je Bo. trdil, da stoji napram K.-u, in je okrajno glavarstvo le nameravalo uporabiti proti Bo.-u svojo kazensko oblast zaradi neprijavljenega pečanja z mizarskim obrtom. — Pri Be.-u torej ni bila samo premotitev javne oblasti in njene pravice do nadzorstva, — ki jo izključno brani § 320. lit. e. kaz. zak., — ampak mnogo dalje segajoči namen škodovati, naperjen proti neovirani uporabi kazenske polnemoči politične okrajne oblasti kateri je naloženo kaznovati prestopke obrtnega reda. — In zato se kaže popolnoma zakonito mnenje prizivnega sodišča, ki je v dejanji obtoženega Be.-a spoznalo prestopke § 461. kaz. zak., a od I. inštancije uporabljeni § 320. lit. e. kaz. zak. bil je obtožencu neopravičeno mil. Da ima v sebi krivo pričevanje, zgodilo se pred civilnim ali pred kazenskim sodnikom, ali pred drugo javno oblastjo, splošne znake goljufije (§ 197. kaz. zak.), po avstrijskem pravu ne more biti dvomno, saj § 199. a kaz. zak. krivo pričevanje (pod prisego in brez prisege), če je podano pred sodiščem, pod uveti § 197. kaz. zak. označuje kot hudodelstvo goljufije, in krivo pričevanje po avstr. pravu je torej le kvalifikovana vrsta goljufije. In res so v krivem pričevanju, bodi podano pred sodiščem ali pred drugo javno oblastjo, — vsi znaki zvičajnega, v premotitev namenjenega dejanja, da se oškoduje država v njenih pravicah. Pri sodnem krivem pričevanju je kot objekt v nevarnosti pravosodje državno v ožjem pomenu, pri krivem pričevanju pred upravno oblastjo pa državna uprava, odnosno judikatura dotične upravne oblasti. — Zgol zaradi pozitivne zakonove naredbe je tako, da naš kazenski zakon iz cele skupine krivih pričevanj jedino le poudarja sodna (pač le zaradi njihove večje nevarnosti), proglašujoč jih kot hudodelstvo iz kakovosti dejanja. Druga, ne tako kvalifikovana kriva pričevanja, tako

obtoženčeva se tako vrščujejo med nekvalifikovane slučaje goljufije, ki jih je kot prestopke kaznovati po §§ 205. in 461. kaz. zak. (v le-teh se izrecno tudi navaja § 199 kaz. zak.), če se z ozirom na znesek ne izkažejo kot hudodelstvo po § 200. kaz. zak. Če pa je prizivno sodišče po pravici spoznalo, da je Aleks. Be. prav za prav zapadel kazni po § 461. oz. 460. kaz. zak., in če se obsodba prvega sodnika le zato ni izprementla, ker je bil obtoženec vsled uporabe § 320. lit. e. kaz. zak. premilo sojen in ni bilo priziva javnega obtožitelja, — ni pa bilo opravičeno oprostiti od obtožbe soobtoženca Franceta Bo.-a. Razmišljanje, da Bo., ker je bil zaslišan kot obtoženec, ni bil zavezan povedati resnice pred politično kazensko oblastjo, ne ustvarja zadostne osnove za obtoženčevo oproščenje, ker na Bo.-a ne pade samo to, da je pred javno oblastjo kot okrivljenec krivo izpovedal, ampak tudi (kakor je I. inštancija s pravokrepnim, ker nepobijanym razsodilom dognala) to, da se je z Be.-om poprej bil dogovoril o krivih pričevanjih, ki jih je le-ta imel podati pred okrajnim glavarstvom, in je na podlogi tega dogovora podal one krive izpovedbe (v svoji reči), ki jih je potem Be. kot priča resnične potrdil. Ta dognana dejanja utemeljujejo brez dvojbe sokrivdo po § 5 kaz. zak. obtoženega Bo.-a pri prestopku po § 461 kaz. zak. padajočem na obtoženega Bo.-a; po prizivnem sodišču poudarjana okolnost, da ni Bo. navel Be.-a k krivemu pričevanju, ampak da je Be. intelektualni prouzročitelj dejanja, brani le obsojati Bo.-a, ker bi si bil iskal krivega pričevanja, nikakor pa ne oprošča Bo.-a, da bi se mu po splošnih normah § 5 kaz. zak. ne mogla všteti sokrivda pri krivem pričevanju, podanem od Be.-a, kar je dognal prvi sodnik. Ker je torej Bo.-a s pravo uporabo zakona (§§ 5., 461., 460. kaz. zak.) bilo ostreje soditi, nego se je v resnici zgodilo, ko se je proti njemu po I. inštanciji uporabil § 320 lit. e kaz. zak., tudi ni bil dan slučaj § 477. kaz. pr. r., in oproščenje Bo.-a, ki ga je prizivno sodišče izreklo, nasprotuje zakonu. Po § 292. kaz. pr. r. je le-ta izrek brez vpliva na obtoženca Franceta Bo.-a.

